



**Homo
Digitalis**
Protect your rights

Αρχές για τα θεμελιώδη δικαιώματα άρθρου 77 του Κανονισμού για την ΤΝ

-

6 μήνες μετά

Λαμπρινή Γυφτοκώστα

Διευθύντρια *Homo Digitalis* για την τεχνητή νοημοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα

2 Μαΐου 2025



Εισαγωγή

Η πρώτη επίσημη προθεσμία που έθεσε ο Κανονισμός για την Τεχνητή Νοημοσύνη (1) (TN), ζητούσε από τα κράτη μέλη να διορίσουν μία οι περισσότερες αρχές σύμφωνα με το άρθρο 77 για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων από παραβιάσεις συστημάτων υψηλού ρίσκου μέχρι και τις 2 Νοεμβρίου 2024.

Σήμερα, 2 Μαΐου 2025, έξι μήνες μετά την παρέλευση της προθεσμίας, 25 από τις 27 Ευρωπαϊκές χώρες (2), έχουν διορίσει συνολικά 210 αρχές, ένας αριθμός που μοιάζει συγκλονιστικός και συνάμα περνά ένα ηχηρό μήνυμα για το πόσο το ζήτημα των θεμελιωδών δικαιωμάτων αφορά τις χώρες αυτές (Πίνακας 1). Αντικατοπτρίζει όμως την πραγματικότητα;

Με την παρούσα σύντομη μελέτη θα προσπαθήσουμε να δώσουμε απαντήσεις στα εξής ερωτήματα:

- Σε τι αποσκοπεί το άρθρο 77 του Κανονισμού για την TN;
- Ποιες αρχές διορίστηκαν από τα κράτη μέλη μέχρι και σήμερα;
- Ποιες αρμοδιότητες δίνει πραγματικά ο Κανονισμός για την TN στις ρυθμιστικές αυτές αρχές αλλά και ποιες υποχρεώσεις απορρέουν από το άρθρο 78 του Κανονισμού της TN για την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών;
- Ποιες είναι οι τέσσερις εθνικές αρχές που έχουν αναλάβει αυτό τον ρόλο, ποιες είναι οι υφιστάμενες και ποιες οι νέες εξουσίες τους σύμφωνα με τον Κανονισμό για την TN;
- Ποια είναι τα βασικότερα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν για να δούμε εάν τελικά οι αρχές αυτές μπορούν να φέρουν εις πέρας τον σημαντικό ρόλο που θα διαδραματίσουν τα επόμενα χρόνια, αυτόν της προάσπισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων;

Σκοπός του άρθρου 77 του Κανονισμού για την ΤΝ

Σύμφωνα με το interpretative note της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ) (Παράρτημα Ι), το Άρθρο 77 του Κανονισμού για την ΤΝ στοχεύει στην αντιμετώπιση περιπτώσεων όπου η κακή χρήση ή δυσλειτουργία συστημάτων ΤΝ υψηλού κινδύνου του Παραρτήματος ΙΙΙ οδηγεί σε παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων (3).

Ως εκ τούτου, οι εθνικές αρχές ή φορείς που είναι υπεύθυνοι για την επιβολή ή την εποπτεία της νομοθεσίας της Ένωσης που αποσκοπεί στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως, για παράδειγμα, το δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων ή η αρχή της μη διάκρισης, σε σχέση με τη χρήση συστημάτων ΤΝ υψηλού κινδύνου που αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙΙ, θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα που συλλέγονται κατά την εποπτεία της αγοράς συστημάτων ΤΝ, όπου αυτό είναι απαραίτητο για την αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων τους και την εποπτεία και επιβολή υποχρεώσεων βάσει άλλων νόμων.

Παραφράζοντας το προοίμιο 1 του Κανονισμού για την ΤΝ, είναι οι αρχές του άρθρου 77 που θα παρέχουν προστασία από επιβλαβείς επιπτώσεις των συστημάτων ΤΝ, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας, της ασφάλειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά κατοχυρώνονται στον Χάρτη (4).

Τύποι αρχών που διόρισαν τα κράτη μέλη και οι εξουσίες τους

Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά και interpretative note της ΕΕ, οι αρχές αυτές ή φορείς πρέπει να έχουν μία ή και τις δύο από τις παρακάτω αρμοδιότητες σε εθνικό επίπεδο:

- είτε την **εποπτεία της εφαρμογής των νόμων**, να εξουσιοδοτούνται δηλαδή να επαληθεύουν εάν τηρείται ο νόμος, συμπεριλαμβανομένων των ερευνητικών εξουσιών όπως αιτήματα για πληροφορίες (π.χ. βάσει ιδίας πρωτοβουλίας ή μετά από καταγγελίες ατόμων), όχι όμως μόνο απλές συμβουλευτικές λειτουργίες καθώς δεν χαρακτηρίζονται ως εποπτικές εξουσίες.

- είτε/ και **την επιβολή των νόμων**, να εξουσιοδοτούνται δηλαδή να λαμβάνουν μέτρα επιβολής, όπως η διεξαγωγή συγκεκριμένων ερευνών ή η επιβολή κυρώσεων ή η διαταγή συγκεκριμένων μέτρων για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με το νόμο. Συνήθως διαθέτουν ερευνητικές εξουσίες για τη διασφάλιση της επιβολής.

Στην πλειοψηφία τους, τα κράτη μέλη διόρισαν εννιά (9) βασικούς τύπους εθνικών δημόσιων αρχών και φορέων, συγκεκριμένα:

Τύποι αρχών για τα θεμελιώδη δικαιώματα	Αριθμός χωρών
Αρχή Προστασίας Δεδομένων (ΑΠΔ)	21
Συνηγόρους του Πολίτη (ΣτΠ)	18
Φορείς ίσης μεταχείρισης/καταπολέμησης των διακρίσεων	14
Αρχές για τα ΜΜΕ/Οπτικοακουστικό Περιεχόμενο	13
Επιθεώρηση εργασίας	11
Αρχές προστασίας παιδιών και νέων	9
Θεσμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων	7
Αρχές εκλογικής ακεραιότητας	7
Θεσμούς προστασίας του καταναλωτή	6

Αξίζει να σημειωθεί πως ο διορισμός των αρχών αυτών **δεν είναι υποχρέωση αλλά επιλογή του κράτους μέλους**. Για παράδειγμα, ο μη διορισμός αρχών στην Ιταλία και την Ουγγαρία δεν επισύρει κάποιες κυρώσεις από την ΕΕ. Από την άλλη, το γεγονός πως κάποιες χώρες όπως το Βέλγιο, η Γερμανία και η Ισπανία έχουν διορίσει πάνω από 20 αρχές, αντικατοπτρίζει περισσότερο το εν λόγω εθνικό σύστημα διακυβέρνησης αρχών και τοπικής αυτοδιοίκησης, παρά το ότι σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα περισσότερο από άλλα κράτη μέλη.

Εξουσίες άρθρων 77 και 78 του Κανονισμού για την ΤΝ

Σύμφωνα με το interpretative note της ΕΕ, οι αρχές του άρθρου 77 του Κανονισμού, πέραν των υφιστάμενων εξουσιών τους, θα έχουν και τις ακόλουθες αρμοδιότητες αναφορικά με την συμμόρφωση συστημάτων ΤΝ υψηλού ρίσκου με τον Κανονισμό για την ΤΝ:

- **Άρθρο 77(1):** μπορούν να **ζητήσουν και να έχουν πρόσβαση** σε οποιαδήποτε τεκμηρίωση που δημιουργείται ή διατηρείται σε σχέση με τη χρήση συστήματος ΤΝ υψηλού κινδύνου που εμπίπτει στο Παράρτημα ΙΙΙ του Κανονισμού για την ΤΝ, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό είναι απαραίτητο για την αποτελεσματική εκπλήρωση των εντολών τους εντός των ορίων της δικαιοδοσίας τους. Προκύπτει από το Άρθρο 77(3) ότι αυτό επεκτείνεται σε έρευνες για το εάν έχει συμβεί παραβίαση υποχρεώσεων βάσει του δικαίου της Ένωσης που προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα.
- **Άρθρο 77(3):** μπορούν να **ζητήσουν από την αρχή εποπτείας της αγοράς** να οργανώσει δοκιμές του συστήματος ΤΝ υψηλού κινδύνου μέσω τεχνικών μέσων, υπό την προϋπόθεση ότι οι πληροφορίες που ελήφθησαν μετά το αρχικό αίτημα σύμφωνα με το Άρθρο 77(1) ήταν ανεπαρκείς για να διαπιστωθεί ότι έχει συμβεί παραβίαση υποχρεώσεων βάσει του δικαίου της Ένωσης που προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα. Έχουν επίσης το δικαίωμα να συμμετέχουν στενά στις δοκιμές του συστήματος ΤΝ υψηλού κινδύνου”.

- **Άρθρο 73(7):** πρέπει να **ενημερώνονται από μια αρχή εποπτείας της αγοράς** η οποία έχει λάβει κοινοποίηση σχετικά με **σοβαρό περιστατικό**.
- **Άρθρο 79(2):** πρέπει να **ενημερώνονται από μια αρχή εποπτείας της αγοράς** και η αρχή εποπτείας της αγοράς πρέπει να συνεργάζεται πλήρως μαζί τους, όταν η **αρχή αυτή έχει εντοπίσει κίνδυνο για τα θεμελιώδη δικαιώματα** σε σχέση με ένα σύστημα TN που παρουσιάζει κίνδυνο. Οι σχετικοί φορείς πρέπει επίσης να συνεργάζονται μαζί τους, όπως απαιτείται.
- **Άρθρο 82(1):** πρέπει να **ζητείται η γνώμη τους από μια αρχή εποπτείας** της αγοράς η οποία διαπιστώνει ότι ένα συμμορφούμενο σύστημα TN υψηλού κινδύνου παρουσιάζει κίνδυνο για τα θεμελιώδη δικαιώματα, όταν τα θιγόμενα θεμελιώδη δικαιώματα είναι σχετικά με την εντολή αυτής της αρχής ή του φορέα.

Το άρθρο 78 στη συνέχεια έρχεται να (περι)ορίσει κάπως το άρθρο 77, με βάση τις υποχρεώσεις για την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών, του τίθεται σε ισχύ στις 02/08/2025. Συνδυαστικά με το προοίμιο 167 του Κανονισμού *“προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιόπιστη και εποικοδομητική συνεργασία των αρμόδιων αρχών σε ενωσιακό και σε εθνικό επίπεδο, όλα τα μέρη που συμμετέχουν στην εφαρμογή του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να τηρούν την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών και των δεδομένων που λαμβάνονται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους [...]*.

Θα πρέπει να εκτελούν τα καθήκοντα και τις δραστηριότητές τους κατά τρόπο ώστε να προστατεύουν, ειδικότερα, τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, τις εμπιστευτικές επιχειρηματικές πληροφορίες και το εμπορικό απόρρητο, την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού, τα συμφέροντα δημόσιας και εθνικής ασφάλειας, την ακεραιότητα των ποινικών και διοικητικών διαδικασιών και την ακεραιότητα των διαβαθμισμένων πληροφοριών”.

Βλέπουμε πως ο Κανονισμός για την ΤΝ θέτει αυστηρούς περιορισμούς στην πρόσβαση πληροφοριών, ακόμα για εθνικές αρχές που προασπίζονται τα θεμελιώδη δικαιώματα στις περιπτώσεις όπου το σύστημα υψηλού κινδύνου ΤΝ για το οποίο ζητούνται οι πληροφορίες χρησιμοποιείται από αρχές επιβολής του νόμου, συνοριακών ελέγχων, μετανάστευση ή ασύλου, καθώς για την ανταλλαγή των εμπιστευτικών πληροφοριών απαιτείται προηγούμενη διαβούλευση (και άρα έγκριση) με την αρμόδια εθνική αρχή προέλευσης και τον φορέα εφαρμογής όταν η εν λόγω αποκάλυψη θα έθετε σε κίνδυνο το δημόσιο συμφέρον και συμφέροντα εθνικής ασφάλειας.

Εκτός αυτού, η αρχή εποπτείας της αγοράς θα πρέπει να **επισκεφθεί τις εγκαταστάσεις των εθνικών αυτών αρχών για να δουν τον τεχνικό φάκελο των συστημάτων ΤΝ υπό εξέταση**. Εν ολίγοις, οι αρχές του άρθρου 77 μπορούν να λάβουν γνώση για τα συστήματα αυτά μόνο μέσω των αρχών εποπτείας της αγοράς, και όχι άμεσα, οι ίδιες από την αρμόδια εθνική αρχή προέλευσης και τον φορέα εφαρμογής.

Ελλάδα - Τέσσερις Εθνικές Αρχές για τα θεμελιώδη δικαιώματα

Στις 12 Νοεμβρίου (5), το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης δημοσίευσε τον κατάλογο των τεσσάρων αρχών για την εποπτεία και την επιβολή τήρησης των υποχρεώσεων που απορρέουν από το ενωσιακό δίκαιο για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε σχέση με την χρήση των συστημάτων ΤΝ υψηλού κινδύνου του Παραρτήματος ΙΙΙ του Κανονισμού για την ΤΝ, την Ελληνική Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, τον Συνήγορο του Πολίτη, την Εθνική Αρχή για τα θεμελιώδη δικαιώματα και την Αρχή Διασφάλισης Απορρήτου των Επικοινωνιών.

Οι διορισμένες αρχές, διατηρούν τις υπάρχουσες εξουσίες, αρμοδιότητες και ανεξαρτησία που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο αναφορικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα, και σε συνεννόηση με την αρχή εποπτείας της αγοράς, **θα μπορούν, από τις 2 Αυγούστου 2026** και μετά, να ζητήσουν ή να έχουν πρόσβαση σε κάθε φάκελο τεκμηρίωσης που είναι απόρροια συμμόρφωσης με τον Κανονισμό για την ΤΝ, όταν αυτό απαιτείται για την άσκηση της εντολής τους.

Ελληνική Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ)

Η Ελληνική Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) διαθέτει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων, εξουσιών και καθηκόντων που προβλέπονται τόσο από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (ΓΚΠΔ) όσο και από τον εθνικό Νόμο 4624/2019. Οι εξουσίες αυτές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

Εκτεταμένες αρμοδιότητες εποπτείας, που της επιτρέπουν να παρακολουθεί την εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου προστασίας δεδομένων και να διενεργεί έρευνες. Συγκεκριμένα, μπορεί να απαιτεί την παροχή πληροφοριών από υπευθύνους επεξεργασίας, να πραγματοποιεί επιτόπιους ελέγχους χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση, να αποκτά πρόσβαση σε εγκαταστάσεις, εξοπλισμό και δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και να κατάσχει έγγραφα και αρχεία. Επιπλέον, μπορεί να διεξάγει ακροάσεις και να εξετάζει καταγγελίες που υποβάλλονται από τα υποκείμενα των δεδομένων.

Εκτός αυτών, η ΑΠΔΠΧ διαθέτει σημαντικές **εξουσίες επιβολής** που της επιτρέπουν να διασφαλίζει τη συμμόρφωση με το νομοθετικό πλαίσιο. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η δυνατότητα έκδοσης προειδοποιήσεων και επιπλήξεων, η έκδοση εντολών συμμόρφωσης προς τους υπευθύνους επεξεργασίας, η επιβολή προσωρινών ή οριστικών περιορισμών επεξεργασίας, η εντολή διόρθωσης ή διαγραφής δεδομένων και η απόσυρση πιστοποιήσεων. Καίριας σημασίας είναι η εξουσία επιβολής διοικητικών προστίμων έως 20 εκατομμύρια ευρώ ή έως 4% του συνολικού παγκόσμιου ετήσιου κύκλου εργασιών μιας επιχείρησης.

Πέραν των εποπτικών και κυρωτικών αρμοδιοτήτων, η ΑΠΔΠΧ διαδραματίζει σημαντικό **συμβουλευτικό ρόλο**. Εκδίδει γνωμοδοτήσεις για νομοσχέδια και κανονιστικές πράξεις που αφορούν την επεξεργασία δεδομένων, παρέχει συμβουλές στους υπευθύνους επεξεργασίας και το ευρύ κοινό, εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές και εγκρίνει κώδικες δεοντολογίας, συμβατικές ρήτρες και δεσμευτικούς εταιρικούς κανόνες. Αναφορικά με τον Χάρτη για τα θεμελιώδη δικαιώματα και το πεδίο δράσης της ΑΠΔΠΧ, συνάγεται πως θα είναι είναι αρμόδια κυρίως για παραβιάσεις των άρθρων:

- **Άρθρο 7:** Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής
- **Άρθρο 8:** Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (κύρια αρμοδιότητα)
- **Άρθρο 41:** Δικαίωμα χρηστής διοίκησης (όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων)
- **Άρθρο 42:** Δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα (σε σχέση με προσωπικά δεδομένα)

Ποιες επιπλέον εξουσίες δίνει ο Κανονισμός για την ΤΝ στην ΑΠΔΠΧ με το άρθρο 77;
 Επιπρόσθετα, θα μπορεί να ζητήσει πρόσβαση σε έγγραφα και πληροφορίες για συστήματα ΤΝ υψηλού κινδύνου έστω και αν τα συστήματα αυτά δεν επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα, παραβιάζουν όμως κάποιο από τα θεμελιώδη δικαιώματα του Χάρτη, πέραν των όσων είναι κατεξοχήν αρμόδια η ΑΠΔΠΧ. Να υπογραμμίζουμε ότι η ΑΠΔΠΧ, σε αντίθεση με τον Συνήγορο του Πολίτη (βλ. επόμενη παράγραφο) μπορεί να κάνει έλεγχο τόσο σε φορείς ιδιωτικού όσο και σε δημοσίου τομέα.

Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ)

Σύμφωνα με τον Νόμο 3094/2003 (όπως έχει τροποποιηθεί) και το Άρθρο 103 του Συντάγματος της Ελλάδας, ο ΣτΠ, όπως και η ΑΠΔΠΧ, αποτελεί συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη αρχή. Λειτουργεί ως θεσμός εξωτερικού ελέγχου της δημόσιας διοίκησης και έχει **ερευνητικές εξουσίες**, καθώς μπορεί να διερευνά ατομικές διοικητικές πράξεις, παραλείψεις ή υλικές ενέργειες οργάνων δημοσίων υπηρεσιών που παραβιάζουν δικαιώματα ή προσβάλλουν νόμιμα συμφέροντα φυσικών ή νομικών προσώπων.

Μπορεί να ξεκινήσει έρευνα με δική του πρωτοβουλία, χωρίς την υποβολή συγκεκριμένης καταγγελίας. Έχει δικαίωμα να ζητά και να λαμβάνει χωρίς περιορισμούς οποιαδήποτε έγγραφα ή άλλα στοιχεία που τηρούνται από τις δημόσιες υπηρεσίες. Μπορεί να διενεργεί επιτόπιες έρευνες και αυτοψίες στις εγκαταστάσεις των δημόσιων υπηρεσιών. Έχει την εξουσία να καλεί και να εξετάζει μάρτυρες, συμπεριλαμβανομένων δημοσίων υπαλλήλων.

Διαθέτει επίσης **διαμεσολαβητικές εξουσίες**. Μπορεί να ενεργεί ως διαμεσολαβητής μεταξύ πολιτών και δημόσιας διοίκησης για την επίλυση διαφορών. Έχει τη δυνατότητα να προτείνει λύσεις για τη συμβιβαστική επίλυση διαφορών. Μπορεί να διευκολύνει τον διάλογο μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών.

Ως προς τις **συμβουλευτικές και γνωμοδοτικές εξουσίες**, συντάσσει και κοινοποιεί πορίσματα προς τις εμπλεκόμενες δημόσιες υπηρεσίες με συστάσεις για την αποκατάσταση των προβλημάτων. Μπορεί να προτείνει νομοθετικές ή οργανωτικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Υποβάλλει ετήσιες και ειδικές εκθέσεις προς τον Πρωθυπουργό και τον Πρόεδρο της Βουλής, τις οποίες δημοσιεύει.

Ο ΣτΠ διαθέτει και **ειδικές αρμοδιότητες**. Λειτουργεί ως εθνικός μηχανισμός προαγωγής και προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού. Παρακολουθεί και προωθεί την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Έχει ειδικές αρμοδιότητες για την προστασία των δικαιωμάτων ευάλωτων ομάδων (πρόσφυγες, μετανάστες, ΑΜΕΑ, κλπ). Λειτουργεί ως εθνικός μηχανισμός πρόληψης βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης.

Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, μπορεί να δημοσιοποιεί την άρνηση δημόσιας υπηρεσίας να συνεργαστεί. Δικαιούται να συντάσσει ειδική έκθεση για περιπτώσεις όπου δημόσιες υπηρεσίες δεν συμμορφώνονται με τις συστάσεις του. Η άρνηση δημοσίου υπαλλήλου να συνεργαστεί με τον Συνήγορο μπορεί να αποτελέσει πειθαρχικό παράπτωμα. Ο ΣτΠ έχει ευρύτερες αρμοδιότητες που καλύπτουν:

- **Άρθρο 20:** Ισότητα έναντι του νόμου
- **Άρθρο 21:** Απαγόρευση διακρίσεων
- **Άρθρο 23:** Ισότητα γυναικών και ανδρών
- **Άρθρο 24:** Δικαιώματα του παιδιού
- **Άρθρο 25:** Δικαιώματα των ηλικιωμένων
- **Άρθρο 26:** Ένταξη των ατόμων με αναπηρίες
- **Άρθρο 41:** Δικαίωμα χρηστής διοίκησης
- **Άρθρο 43:** Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής (ως εθνικός ομόλογος)
- **Άρθρο 47:** Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου (σε διοικητικό επίπεδο)

Συνολικά, ο ΣτΠ διαθέτει ευρείες ερευνητικές και διαμεσολαβητικές εξουσίες, αλλά λειτουργεί κυρίως μέσω «ήπιας ισχύος» (soft power) και όχι μέσω άμεσων εκτελεστικών μηχανισμών. Αν και οι συστάσεις του δεν είναι νομικά δεσμευτικές, έχουν σημαντική επιρροή στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και στην προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών. Αυτό δεν αλλάζει με τον Κανονισμό για την ΤΝ, οι εξουσίες του δεν διευρύνονται: θα εξακολουθεί να εξετάζει ζητήματα παραβίασης των ως άνω κυρίως θεμελιωδών δικαιωμάτων **από το δημόσιο**, αλλά θα έχει και την δυνατότητα, σε κάποιες περιπτώσεις να απαιτεί και τα τεχνικά έγγραφα των συστημάτων ΤΝ υψηλού κινδύνου μέσω της αρχής εποπτείας της αγοράς.

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ)

Με βάση το Νόμο 4780/2021, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) λειτουργεί ως ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας στα ζητήματα προστασίας και προώθησης των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Ως προς τις **συμβουλευτικές και γνωμοδοτικές εξουσίες** της, η ΕΕΔΑ εξετάζει ζητήματα προστασίας δικαιωμάτων που τίθενται από την Κυβέρνηση, τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής ή την Κοινωνία των Πολιτών. Υποβάλλει συστάσεις και προτάσεις, εκπονεί μελέτες και γνωμοδοτεί για νομοθετικά, διοικητικά ή άλλα μέτρα.

Επιπλέον, εξετάζει την προσαρμογή της εθνικής έννομης τάξης προς το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο, παρακολουθεί και διατυπώνει γνώμη για την ανάλυση των συνεπειών των μέτρων πολιτικής στα δικαιώματα του ανθρώπου, γνωμοδοτεί για εκθέσεις που υποβάλλει η Ελλάδα στη διεθνή κοινότητα και συμμετέχει σε νομοπαρασκευαστικές επιτροπές ή διατυπώνει γνώμη για σχετικές διατάξεις πριν την κατάθεσή τους.

Οι ερευνητικές εξουσίες της ΕΕΔΑ περιλαμβάνουν τη διενέργεια επιτόπιων ερευνών για την εκπλήρωση της αποστολής της και τη δυνατότητα να ζητά πληροφορίες, έγγραφα ή στοιχεία από δημόσιες υπηρεσίες και ιδιώτες.

Έχει δικαίωμα πρόσβασης σε απόρρητα έγγραφα μέσω του Προέδρου της, με εξαίρεση θέματα εθνικής άμυνας, κρατικής ασφάλειας και διεθνών σχέσεων. Μπορεί να συστήνει ομάδες εργασίας από εξειδικευμένο προσωπικό του δημόσιου τομέα ή ιδιώτες εμπειρογνώμονες και παρακολουθεί την τήρηση αξιόπιστου συστήματος καταγραφής περιστατικών διακρίσεων, ρατσισμού και μισαλλοδοξίας.

Ως προς τις **εποπτικές και συντονιστικές εξουσίες** της, η ΕΕΔΑ συνεργάζεται με ανεξάρτητες αρχές, όργανα της ΕΕ, διεθνείς οργανισμούς και ΜΚΟ, εκπροσωπεί τη χώρα σε διεθνείς οργανισμούς για θέματα αρμοδιότητάς της και συντάσσει και υποβάλλει ετήσιες και έκτακτες εκθέσεις στον Πρόεδρο της Βουλής και στους αρχηγούς των κομμάτων.

Στις **οργανωτικές εξουσίες** της περιλαμβάνονται η δική της εσωτερική διάρθρωση με τμήματα και επιστημονική και διοικητική υποστήριξη, η δυνατότητα διορισμού του προσωπικού της μέσω διαφανών διαδικασιών, η κατάρτιση εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας, η δυνατότητα σύναψης συμβάσεων με ΑΕΙ, ερευνητικά ιδρύματα και άλλους φορείς, καθώς και η συμμετοχή σε εθνικά, ευρωπαϊκά ή συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η ΕΕΔΑ έχει κυρίως **συμβουλευτικό ρόλο**, που σημαίνει ότι **δεν έχει εκτελεστικές εξουσίες και οι συστάσεις και γνωμοδοτήσεις της δεν είναι νομικά δεσμευτικές**. Δεν έχει εξουσία επιβολής κυρώσεων για παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Η αποτελεσματικότητα της ΕΕΔΑ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη συνεργασία των υπουργείων και άλλων κρατικών φορέων, οι οποίοι καλούνται να ενημερώνουν την ΕΕΔΑ για τις ενέργειές τους σχετικά με τις συστάσεις της. Σε αυτή μετέχουν ως μέλη πρόσωπα οριζόμενα από τριάντα δύο φορείς, συμπεριλαμβανομένων ανεξάρτητων αρχών, πανεπιστημιακών σχολών νομικών και επιστημονικών επιστημών, συνδικαλιστικών οργανώσεων, ΜΚΟ, πολιτικών κομμάτων και υπουργείων.

Ο σκοπός της είναι η συνεχής επισήμανση σε όλα τα όργανα της πολιτείας της ανάγκης αποτελεσματικής κατοχύρωσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου όλων όσων διαβιούν στην ελληνική επικράτεια. Η ΕΕΔΑ έχει **συμβουλευτικό ρόλο για όλα σχεδόν τα δικαιώματα του Χάρτη**, με έμφαση σε:

- **Άρθρα 1-5:** Αξιοπρέπεια (ανθρώπινη αξιοπρέπεια, δικαίωμα στη ζωή, στην ακεραιότητα, απαγόρευση βασανιστηρίων και δουλείας)
- **Άρθρα 6-19:** Ελευθερίες (προσωπικά και πολιτικά δικαιώματα)
- **Άρθρα 20-26:** Ισότητα (κοινωνική ισότητα και απαγόρευση διακρίσεων)
- **Άρθρα 27-38:** Αλληλεγγύη (εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα)
- **Άρθρα 39-46:** Δικαιώματα των πολιτών (συμμετοχή, χρηστή διοίκηση)
- **Άρθρα 47-50:** Δικαιοσύνη (δικαιώματα στη δικαστική διαδικασία)

Όπως είδαμε και με τον ΣτΠ, έτσι και εδώ, το άρθρο 77 του Κανονισμού για την ΤΝ, δεν διευρύνει τις εξουσίες της ΕΕΔΑ.

Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ)

Σύμφωνα νόμο 3115/2003 η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) έχει ως βασική αποστολή την προστασία του απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης και επικοινωνίας, καθώς και τον έλεγχο της τήρησης των όρων και της διαδικασίας άρσης του απορρήτου. Μέρος των **ελεγκτικών και κυρωτικών εξουσιών της ΑΔΑΕ** είναι η διενέργεια τακτικών και έκτακτων ελέγχων στους παρόχους επικοινωνιών, η πρόσβαση σε έγγραφα, αρχεία και δεδομένα των παρόχων, η διερεύνηση καταγγελιών και περιστατικών ασφάλειας, καθώς και η **δυνατότητα επιβολής κυρώσεων** για παραβιάσεις της νομοθεσίας, η εισήγηση για καταλογισμό του δημοσίου υπολόγου και η κατάσχεση μέσων παραβίασης του απορρήτου των επικοινωνιών.

Η ΑΔΑΕ συνεργάζεται με άλλες Ανεξάρτητες Αρχές και φορείς του Δημοσίου, ενημερώνει τις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές για παραβάσεις νόμων, παρακολουθεί διεθνείς εξελίξεις σε θέματα διασφάλισης απορρήτου, συνεργάζεται με αντίστοιχες αρχές της ΕΕ και διεθνείς οργανισμούς και εκπροσωπεί την Ελλάδα σε διεθνείς οργανισμούς για θέματα αρμοδιότητάς της.

Η ΑΔΑΕ επικεντρώνεται στην προστασία των παρακάτω δικαιωμάτων:

- **Άρθρο 6:** Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια (σχετικά με τη νομιμότητα των διαδικασιών άρσης απορρήτου)
- **Άρθρο 7:** Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (ειδικά το απόρρητο των επικοινωνιών)
- **Άρθρο 8:** Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (σε συνεργασία με την ΑΠΔΠΧ, όταν αφορά δεδομένα επικοινωνιών)
- **Άρθρο 11:** Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης (στο βαθμό που σχετίζεται με την ασφάλεια των επικοινωνιών)

Και σε αυτή την περίπτωση, το άρθρο 77 δεν διευρύνει τις εξουσίες της ΑΔΑΕ, αλλά της δίνει την δυνατότητα να έχει πρόσβαση σε κάθε τεκμηρίωση και έγγραφο που απαιτείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού για την ΤΝ που αφορούν ζητήματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της.

Συμπεράσματα σχετικά με τις εξουσίες των ανεξάρτητων αρχών για την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων

Οι τέσσερις εξεταζόμενες ανεξάρτητες αρχές – ΑΠΔΠΧ, ΑΔΑΕ, ΣτΠ και ΕΕΔΑ – παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς το εύρος και την ισχύ των εποπτικών, ερευνητικών και εκτελεστικών τους εξουσιών. Η ΑΠΔΠΧ και η ΑΔΑΕ διαθέτουν το ισχυρότερο νομικό οπλοστάσιο, με δυνατότητες διεξαγωγής επιτόπιων ελέγχων, πρόσβασης σε εγκαταστάσεις και δεδομένα οργανισμών, και επιβολής σημαντικών κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένων προστίμων που φτάνουν έως και τα 20 εκατομμύρια ευρώ στην περίπτωση της ΑΠΔΠΧ.

Αντιθέτως, ο ΣτΠ, παρά τις σημαντικές ερευνητικές του δυνατότητες, περιορίζεται στη διερεύνηση διοικητικών ενεργειών, ενώ η ΕΕΔΑ διαθέτει τις λιγότερο εκτεταμένες ερευνητικές εξουσίες, εστιάζοντας κυρίως στη συλλογή πληροφοριών για ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, και οι τέσσερις αρχές επιτελούν σημαντικό συμβουλευτικό ρόλο, με την ΕΕΔΑ να διαθέτει τις ευρύτερες συμβουλευτικές αρμοδιότητες σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Case study & ερωτήματα

Θα χρησιμοποιήσουμε την παρακάτω ανακοίνωση συνεργασίας και την χρήση συστημάτων TN στο δημόσιο/δικαιοσύνη για να ελέγξουμε πως αυτή η συνεργασία των αρχών του άρθρου 77 μπορεί να λειτουργήσει στην πράξη, τι ερωτήματα εγείρονται και ποιες λύσεις υπάρχουν. Υπογραμμίζουμε πως δεν γνωρίζουμε τις τεχνικές προδιαγραφές των συστημάτων TN, και η σχετική ανάλυση είναι θεωρητικού περιεχομένου.

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, **“Η Δικαιοσύνη αναβαθμίζεται ψηφιακά με συστήματα Τεχνητής Νοημοσύνης - Μνημόνιο Συνεργασίας”**. Πρόσφατα ανακοινώθηκε (15/04/2025) πως τα Υπουργεία Δικαιοσύνης και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, στο πλαίσιο της συνεργασίας των Υπουργών, Γιώργου Φλωρίδη και Δημήτρη Παπαστεργίου, προχωρούν στην εισαγωγή της TN στη Δικαιοσύνη με την αυτόματη μετάφραση δικαστικών εγγράφων, τη διερμηνεία και καταγραφή καταθέσεων αλλοδαπών μαρτύρων και τη καταγραφή προφορικού λόγου σε δικαστικές διαδικασίες.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του μνημονίου συνεργασίας, που υπογράφηκε μεταξύ του Υπουργείου Δικαιοσύνης και του Εθνικού Δικτύου Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας (ΕΔΥΤΕ Α.Ε.), φορέα του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, προβλέπεται ότι θα αναπτυχθούν:

- Σύστημα αυτόματης μετάφρασης δικαστικών εγγράφων στα εξής ζεύγη γλωσσών: α) ελληνικά προς αγγλικά, β) ελληνικά προς ιταλικά, γ) ελληνικά προς κινέζικα και δ) ελληνικά προς αραβικά, ε) αγγλικά προς ελληνικά, ζ) ιταλικά προς ελληνικά, η) κινέζικα προς ελληνικά και θ) αραβικά προς ελληνικά. Το σύστημα θα βασιστεί σε διαθέσιμες ανοιχτές τεχνολογίες μετατροπής εικόνων κειμένου σε επεξεργασμένο κείμενο και μεγάλων γλωσσικών μοντέλων μετάφρασης.
- Σύστημα που θα χρησιμοποιείται κατά τη διαδικασία κατάθεσης αλλοδαπών μαρτύρων. Το σύστημα θα καταγράφει την ομιλία του αλλοδαπού μάρτυρα και θα μεταφράζει σε κείμενο στα ελληνικά σε σχεδόν πραγματικό χρόνο την μαρτυρία από τις εξής γλώσσες: α) αγγλικά, β) ιταλικά, γ) κινεζικά και δ) αραβικά.

- Σύστημα που θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όργανα και φορείς της Δικαιοσύνης για την καταγραφή προφορικού λόγου στις δικαστικές διαδικασίες (ενδεικτικά κατά την ακροαματική διαδικασία, την διαδικασία εξέτασης μαρτύρων, απολογίας κατηγορουμένων, παροχής εξηγήσεων υπόπτων στην προδικασία και των συνεδριάσεων των δικαστικών συμβουλίων), την μετατροπή του σε γραπτό λόγο και τέλος την καταγραφή του σε επεξεργάσιμο αρχείο κειμένου. Επιπλέον, το σύστημα θα μπορεί να προβεί στη μετατροπή του περιεχομένου ήδη καταγεγραμμένων ηχητικών αρχείων, σε γραπτό κείμενο και στην καταχώρισή του σε επεξεργάσιμο αρχείο κειμένου.

Οι πρωτοβουλίες αυτές στοχεύουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δικαστικών διαδικασιών, στη μείωση των καθυστερήσεων στις δικαστικές διαδικασίες, στη μείωση του κόστους και στην ενίσχυση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Ωστόσο, εγείρουν επίσης σημαντικά ερωτήματα σχετικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την επεξεργασία δεδομένων και τη συμμόρφωση με τον Κανονισμό για την ΤΝ.

Ανάλυση

Τα συστήματα ΤΝ που περιγράφονται, πιθανότατα θα ταξινομηθούν ως "υψηλού κινδύνου" σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙΙ, παράγραφο 8(α) του Κανονισμού για την ΤΝ, *“απονομή δικαιοσύνης και δημοκρατικές διαδικασίες: συστήματα ΤΝ που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν από δικαστική αρχή ή για λογαριασμό της για την συνδρομή προς τη δικαστική αρχή κατά την έρευνα και την ερμηνεία των πραγματικών περιστατικών και του νόμου και κατά την εφαρμογή του νόμου σε συγκεκριμένο σύνολο πραγματικών περιστατικών ή να χρησιμοποιηθούν με παρεμφερή τρόπο σε εναλλακτική επίλυση διαφορών.”* Θα μπορούσαν να επηρεαστούν/ παραβιαστούν τουλάχιστον τα παρακάτω θεμελιώδη δικαιώματα που καθιστούν την *ex ante* παρέμβαση των εν λόγω αρχών σημαντική:

- **Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη** (Άρθρο 47 του Χάρτη): Λόγω πιθανών ανακρίβειών στις αυτόματες μεταφράσεις δικαστικών εγγράφων και μαρτυρικών καταθέσεων, καθώς και στις απομαγνητοφωνήσεις των διαδικασιών.
- **Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων** (Άρθρα 7 και 8 του Χάρτη): Μέσω της επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων που περιέχονται στα δικαστικά έγγραφα και τις καταγραφές.

- **Δικαίωμα στη μη διάκριση** (Άρθρο 21 του Χάρτη): Εάν τα συστήματα προσφέρουν διαφορετική ποιότητα υπηρεσιών σε διαφορετικές γλώσσες ή για άτομα με διαφορετικές προφορές/διαλέκτους.
- **Δικαιώματα υπεράσπισης** (Άρθρο 48 του Χάρτη): Εάν υπάρχουν εσφαλμένες μεταφράσεις που επηρεάζουν την ποιότητα της νομικής συμβουλής ή την κατανόηση των μαρτυρικών καταθέσεων.
- **Δικαίωμα στη χρηστή διοίκηση** (Άρθρο 41 του Χάρτη): Λόγω ζητημάτων διαφάνειας και λογοδοσίας στη χρήση των συστημάτων ΤΝ στη δικαστική διοίκηση.

Στο σενάριο αυτό, η ΑΠΔΠΧ ασκεί τις εποπτικές τις εξουσίες και ζητά από τα εν λόγω Υπουργεία πληροφορίες για νομιμότητα συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων (καταγραφή ομιλίας/ προφορικού λόγου, ταυτοποίηση μάρτυρα, κλπ), τις εκτιμήσεις αντικτύπου για την προστασία των δεδομένων και την συμμόρφωση με τις αρχές του άρθρου 5 ΓΚΠΔ (όπως αρχές ελαστιστοποίησης), για τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων που εμπλέκονται σε δικαστικές διαδικασίες, την ασφάλεια και ποιότητα επεξεργασίας των δεδομένων του εν λόγω συστήματος ΤΝ υψηλού κινδύνου.

Από την άλλη μεριά, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ασκώντας τις εξουσίες του άρθρου 77 του Κανονισμού για την ΤΝ και μέσα στα πλαίσια των εθνικών τις αρμοδιοτήτων, μπορεί να ζητήσει πληροφορίες για το πως τα συστήματα αυτά της ΤΝ υψηλού ρίσκου προστατεύουν το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και διαδικασία, το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και τις αρχές μη διάκρισης στις αυτοματοποιημένες δικαστικές διαδικασίες.

Παρομοίως, ο ΣτΠ θα ερευνήσει το κατά πόσο αυτό το σύστημα δίνει ίση πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους τους πολίτες, πως επιτυγχάνεται η διαφάνεια στις αυτοματοποιημένες διαδικασίες λήψης αποφάσεων, αλλά και πώς οι πολίτες μπορούν να καταγγείλουν πιθανή παραβίαση των δικαιωμάτων τους από το εν λόγω σύστημα ΤΝ. Τέλος η ΑΔΑΕ θα ελέγξει τον τρόπο με τον οποίο τα συστήματα ΤΝ στο σύστημα δικαιοσύνης χειρίζονται την ασφάλεια και το απόρρητο των επικοινωνιών, ιδιαίτερα κατά την καταγραφή, τη μεταγραφή και τη μετάφραση των δικαστικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένου της ασφάλειας των επικοινωνιών κατά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών.

Ερωτήματα/ Προβληματισμοί

- Ποια από τις αρχές θα είναι η κυρίως υπεύθυνη για την έναρξη του ελέγχου του συστήματος ΤΝ;
- Σε ποιο από τα δύο υπουργεία θα απευθυνθεί;
- Ποιος θα κρίνει ποια θεμελιώδη δικαιώματα μπορεί να παραβιαστούν από το εν λόγω σύστημα ώστε να εξεταστούν από τις επιμέρους αρχές;
- Αν αυτό το σύστημα μπει σε εφαρμογή μέχρι και το τέλος του 2025, θα μπορέσουν οι αρχές, με βάση τις δημόσιες πληροφορίες που έχουν σήμερα να ξεκινήσουν τον έλεγχο;
- Αρκούν δηλαδή οι εξουσίες που έχουν ήδη από την εθνική νομοθεσία;
- Πως θα συνεργαστούν μεταξύ τους (ανταλλαγή εμπιστευτικών και μη πληροφοριών, καταμερισμός αρμοδιοτήτων, σύσταση ή απόφαση για το εν λόγω σύστημα, κλπ);
- Μέσα σε πόσο διάστημα θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί αυτή η έρευνα;
- Θα δημοσιευθούν τα αποτελέσματα μιας τέτοιας έρευνας;
- Αν το σύστημα τεθεί σε εφαρμογή, που θα μπορέσει κάποιος να κάνει καταγγελία σε περίπτωση παραβίασης κάποιου εκ των θιγόμενων θεμελιωδών δικαιωμάτων;
- Τι θα πρέπει να στοιχειοθετήσει στην καταγγελία;

Παραπομπές

(1) Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2024 για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη .

(2) Με εξαίρεση την Ουγγαρία και την Ιταλία, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ai-act-governance-and-enforcements>
(τελευταία πρόσβαση 02/05/2025)

(3) Article 77 AI Act seeks to address the situation in which, in a case of misuse or malfunctioning of high-risk AI systems falling under Annex III, the result is a fundamental rights violation (βλέπε Παράρτημα)

(4) Χάρτης για τα θεμελιώδη δικαιώματα,
https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf

(5) <https://mindigital.gr/archives/6901> (τελευταία πρόσβαση 02/05/2025)

Πίνακας 1.

	Αριθμός Αρχών	Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων	ΣτΠ	Ίσης Μεταχείρισης	M.M.E & Ο/Α υλικού	Ανθρωπίνων δικαιωμάτων	Προστασία παιδιών & νέων	Επιθεώρηση εργασίας	Εκλογική ακεραιότητα
Αυστρία	19	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓
Βέλγιο	26	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
Βουλγαρία	9	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓
Κροατία	7	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓
Κύπρος	3	✓	✓	-	-	✓	-	-	-
Τσεχία	2	✓	✓	-	-	-	-	-	-
Δανία	7	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-
Εσθονία	3	✓	-	✓	-	-	-	-	-
Φινλανδία	10	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-
Γαλλία	3	✓	✓	-	-	-	-	-	-
Γερμανία	20	✓	-	✓	-	-	-	-	-
Ελλάδα	4	✓	✓	-	-	✓	-	-	-
Ιρλανδία	9	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
Λετονία	1	-	✓	-	-	-	-	-	-
Λιθουανία	4	-	✓	✓	✓	-	✓	-	-
Λουξεμβούργο	3	✓	-	-	✓	-	-	✓	-
Μάλτα	10	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓
Ολλανδία	6	✓	-	✓	-	✓	-	-	-
Πολωνία	3	-	-	-	-	-	✓	✓	-
Πορτογαλία	14	-	-	-	✓	-	-	✓	-
Ρουμανία	9	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓
Σλοβακία	2	✓	✓	-	-	-	-	-	-
Σλοβενία	10	✓	-	✓	✓	-	-	✓	-
Ισπανία	22	✓	✓	-	✓	-	-	✓	✓
Σουηδία	4	✓	✓	✓	-	-	-	-	-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Interpretative note to support compliance with Article 77(2) AI Act

This note is a services document drawn up by the Commission services to support Member States in their efforts to comply with the obligation to identify, make publicly available and notify to the Commission a list of national public authorities or bodies which supervise or enforce the respect of obligations under Union law protecting fundamental rights pursuant to Article 77(2) AI Act¹.

I. Legal basis

Article 77

Powers of authorities protecting fundamental rights

1. National public authorities or bodies which supervise or enforce the respect of obligations under Union law protecting fundamental rights, including the right to non-discrimination, in relation to the use of high-risk AI systems referred to in Annex III shall have the power to request and access any documentation created or maintained under this Regulation in accessible language and format when access to that documentation is necessary for effectively fulfilling their mandates within the limits of their jurisdiction. The relevant public authority or body shall inform the market surveillance authority of the Member State concerned of any such request.
2. By 2 November 2024, each Member State shall identify the public authorities or bodies referred to in paragraph 1 and make a list of them publicly available. Member States shall notify the list to the Commission and to the other Member States, and shall keep the list up to date.
3. Where the documentation referred to in paragraph 1 is insufficient to ascertain whether an infringement of obligations under Union law protecting fundamental rights has occurred, the public authority or body referred to in paragraph 1 may make a reasoned request to the market surveillance authority, to organise testing of the high-risk AI system through technical means. The market surveillance authority shall organise the testing with the close involvement of the requesting public authority or body within a reasonable time following the request.
4. Any information or documentation obtained by the national public authorities or bodies referred to in paragraph 1 of this Article pursuant to this Article shall be treated in accordance with the confidentiality obligations set out in Article 78.

¹ Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act), OJ L, 2024/1689, 12.7.2024.

II. Interpretation

Rationale and role of identified fundamental rights authorities

Article 77 AI Act seeks to address the situation in which, in a case of misuse or malfunctioning of high-risk AI systems falling under Annex III, the result is a fundamental rights violation. Therefore, national authorities or bodies that are responsible to enforce or supervise Union laws intended to protect fundamental rights, such as, for example, the right to protection of personal data or the principle of non-discrimination, in relation to the use of high-risk AI systems referred to in Annex III, should have access to the data collected in the market surveillance of AI systems where this is necessary for them to effectively perform their task and supervise and enforce obligations under such other laws. Accordingly, Article 77 empowers such authorities or bodies to request access to documentation or to even request that market surveillance authorities perform further testing of high-risk AI systems. These authorities also have a number of other important tasks under the AI Act for coordination with market surveillance authorities in certain cases of AI systems presenting a risk to fundamental rights or other investigations of non-compliance.

Scope of authorities covered by Article 77 AI Act

Article 77(1) sets out the conditions under which authorities or bodies fall within the scope of that provision.

The authority or body must be a public authority or body, hence governed by public law. Thus, mere functions in public or private entities, like a data protection officer, do not qualify, nor do private bodies, like consumer advisory centres. Moreover, the authority or body must be empowered to supervise or enforce

the respect of obligations under

Union law protecting fundamental rights. From this follows that the authority or body must have a direct mandate under national law to supervise or enforce Union law protecting fundamental rights and that mandate should be derived from Union legislation. Public authorities or bodies do not fall within the scope of Article 77 merely because they are bound by fundamental rights legislation. Based on the text of Article

77(1), there are two alternative scenarios in which public authorities or bodies

fall within its scope, either because they supervise or enforce relevant Union legislation (or both):

1. Authorities or bodies designated to supervise the application of laws are typically empowered to perform activities to verify whether the law is being observed, including investigatory powers like requests for information (e.g. based on own-initiative or following complaints by individuals). Mere advisory functions do not qualify as supervisory powers.
2. Authorities or bodies designated to enforce laws are typically empowered to take enforcement measures, such as conducting specific investigations or imposing sanctions or order specific measures to ensure compliance with the law. They normally have investigatory powers to ensure the enforcement.

Since supervision and enforcement are presented as alternatives in Article 77(1), public bodies with a direct mandate to supervise Union law protecting fundamental rights, but that have no enforcement powers, can also fall within the scope of that provision. This includes, for example, equality bodies supervising Union non-discrimination law that may undertake investigations into compliance with the law but may not have enforcement powers under some national laws to produce legally binding decisions in individual cases.

The scope of relevant Union law covers all Union legislation aiming to protect fundamental rights under the EU Charter and all national acts implementing such Union legislation. While Article 77(1) specifically

refers to the right to non-discrimination, this reference is of exemplary nature and the provision as such is not limited to Union law protecting only specific fundamental rights.

The Commission services expect that the following types of authorities typically fall within the scope of Article 77, notwithstanding that further authorities may also be covered:

- Data protection authorities
- Consumer protection authorities
- Equality bodies
- Ombudsperson institutions
- Child protection authorities
- Labour law authorities
- Media supervisory authorities
- Authorities in charge for ensuring electoral integrity
- National human rights institutes when mandated to supervise the implementation of human rights legislation and conduct investigations²

The Commission services are of the view that Article 77 does not intend to cover national courts or other judicial authorities, acting in their judicial capacity. The objective of Article 77 is to empower certain authorities or bodies to request access to documentation because they may not have such powers under national law. National courts have all the means to request any relevant documentation and other evidence according to their own procedural rules, as follows from the full jurisdiction guaranteed by Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights and as interpreted by the Court of Justice. National courts do not need to rely on Article 77 to request access to relevant documentation and other evidence. On the contrary, the application of Article 77 or 78 to national courts would provide a limitation to their full jurisdiction, because these provisions foresee additional conditions and limitations.

This interpretation is supported by the system of the AI Act. Notably, Article 77 is placed in Chapter IX ‘Post-market monitoring, information sharing and market surveillance’, Section 3 on ‘Enforcement’ (Articles 74 to 84), which specifically deals with the procedures and powers of authorities supervising and enforcing the AI Act. In contrast, remedies are dealt with in a separate Section 5 ‘Remedies’ of Chapter IX. Article 74(8) specifies that market surveillance activities shall in no way affect the independence of judicial authorities or otherwise interfere with their activities when acting in their judicial capacity. Moreover, Article 79(2) provides that where a market surveillance authority considers that an AI system presents a risk to fundamental rights, it shall inform and fully cooperate with the relevant national public authorities or bodies referred to in Article 77(1). Such involvement is only appropriate for supervising authorities, not national courts.

Scope of empowerment granted by Article 77

Authorities or bodies falling within the scope of Article 77 are granted the following powers:

²See for example the General Observations of the Sub-Committee on Accreditation of the Global Alliance of National Human Rights Institutions to the ‘Principles relating to the status of national institutions’ (Paris Principles) available at [EN_GeneralObservations_Revisions_adopted_21.02.2018_vf.docx \(ganhri.org\)](#). They recommend that these institutions also have powers to analyse the human rights situation in the country, and to obtain statements or documents in order to assess situations raising human rights issues;

- authorize unannounced and free access to inspect and examine any public premises, documents, equipment and assets without prior written notice;
- authorize the full investigation into all alleged human rights violations, including the military, police and security officers.

- Article 77(1): they may request and access any documentation created or maintained in relation to the use of a high-risk AI system falling under Annex III, provided that this is necessary for effectively fulfilling their mandates within the limits of their jurisdiction. It follows from Article 77(3) that this extends to investigations whether an infringement of obligations under Union law protecting fundamental rights has occurred.
- Article 77(3): they may request to the market surveillance authority to organise testing of the high-risk AI system through technical means, provided that the information received following the initial request according to Article 77(1) was insufficient to ascertain that an infringement of obligations under Union law protecting fundamental rights has occurred. They also have the right to be closely involved in the testing of the high-risk AI system. Article 73(7): they must be informed by a market surveillance authority which has received a notification related to a serious incident.
- Article 79(2): they must be informed by and a market surveillance authority must fully cooperate with them, where that authority that has identified a risk to fundamental rights in relation to an AI system presenting a risk. The relevant operators must also cooperate with them, as necessary.
- Article 82(1): they must be consulted by a market surveillance authority which finds that a compliant high-risk AI system presents a risk to fundamental rights, where the affected fundamental rights are relevant for the mandate of such authority or body.

It is important to clarify that these powers, also expressed in a form of obligations for market surveillance authorities and AI systems operators, stem directly from the AI Act so that Member States do not have to adopt national implementing legislation to confer those powers on those authorities or make them effective.

Relationship with market surveillance authorities

The intention behind Article 77 is to establish the means for cooperation between market surveillance authorities designated under the AI Act and authorities falling within the scope of Article 77, designated to supervise or enforce (other) Union law protecting fundamental rights. As set out in the section above, the AI Act introduces notification, disclosure and cooperation obligations between both types of authorities.

Recital 157 clarifies that the AI Act is “without prejudice to the competences, tasks, powers and independence of relevant national public authorities or bodies which supervise the application of Union law protecting fundamental rights, including equality bodies and data protection authorities”. This can be understood to mean that investigations or measures related to compliance with obligations from the AI Act do not affect investigations or measures related to compliance with obligations from Union law protecting fundamental rights. Likewise, affected persons can exercise their right to lodge a complaint with a market surveillance authority pursuant to Article 85 AI Act for infringements of the AI Act in parallel to similar procedures foreseen under Union law protecting fundamental rights for an infringement under that Union law, such as the right to lodge a complaint pursuant to Article 77 of the General Data Protection Regulation³.

It is possible that a Member State nominates a public authority as a market surveillance authority, which at the same time falls within the scope of Article 77(1). This is foreseen for example in Article 74(8) according to which Member States must designate either the national data protection authority or a similarly independent authority to act as market surveillance authorities for high-risk AI systems listed in point 1 of Annex III, in so far as the systems are used for law enforcement purposes, border management and justice and democracy, and for high-risk AI systems listed in points 6, 7 and 8 of Annex III. At the same time, the

³ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), OJ L 119, 4.5.2016, p. 1–88.

data protection authorities are named as an example for authorities falling within the scope of Article 77(1) in recital 157. Article 77 is important, because if a fundamental rights authority is also designated as a market surveillance authority and gains access to documentation in the course of market surveillance activities, it would otherwise not be able to use such documentation for investigations within its mandate under other Union law protecting fundamental rights. In cases where such an authority is acting as a market surveillance authority, there should be a clear separation of functions and the same cooperation mechanism between authorities remains important as well as the specific powers.

III. Compliance by Member States with Article 77(2)

Article 77(2) requires each Member State to identify the public authorities or bodies protecting fundamental rights, make a list of those authorities or bodies publicly available and notify that list to the Commission by 2 November 2024, and to keep this list up to date from that date onwards.

The Commission services understand this to mean that Member States, according to their administrative laws and practices, must designate an initial list of existing public authorities or bodies falling within the scope of Article 77, which it must then transmit to the Commission.

Member States are expected to notify without undue delay any changes to the initial list to the Commission on their own initiative, for example the establishment or identification of new authorities or merging of existing authorities.